

פרוטוקול מס' 93

מישיבת ועדת העבודה ביום ד' כ' בכסלו תשל"ה - 4 בדצמבר 1974 בשעה 8:30

נ כ ח ו :

חברי הוועדה:

ש. ארבל - אלמוזלינו - יו"ר
א. אבטבי
י. ז. אמיר
ט. גז
פ. גרוטר
ל. דיציאן
ס. ורטמן
ה. זיידל
ד. לוי
א. לין
א. מויאל
ס. נסים
ח. שמעוני

מוזמנים:

א. סיידון
ע. סירן
ד. רוטר
נב' נ. שמאי
ד. קירשאי
א. לאור

- הסטאטיסטיקן הממשלתי
- מנכ"ל המוסד לביטוח לאומי
- משנה למנכ"ל המוסד לביטוח לאומי
- המוסד לביטוח לאומי
- הממונה על המחירים והצריכה
- סגן הממונה על התקציבים

מזכיר הוועדה:

י. שומרון

רשמה:

ט. הלנברג

סדר-היום:

פיצויי התייקרות בעקבות הפיחות.

פירווי התיקרות בעקבות הפיחות

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: אני מתכבדת לפתוח את הישיבה. נמצאים אחנו היום מנהל המוסד לביטוח לאומי; ד"ר סיקרון, מנהל הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה; מר קירשאי מהלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, ד"ר חביב ממכון ברוקדייל, מר רוטר וגב' שמאי מהמוסד לביטוח לאומי ומר אורי לאור ממשרד האוצר.

אנחנו מתחילים היום את הדיון בפירווי ההתיקרות שנבעה בעקבות הפיחות שהיה וצמצום הסובסידיה. ביום ששי נמשיך בדיון.

ע. סיון: הממשלה, בישיבתה במוצאי-שבת שבו הוחלט על הפיחות, החליטה להטיל על ועדה, שתהיה מורכבת מנציגי הממשלה, המוסד לביטוח לאומי וגורמים אחרים כגון ההסתדרות, להציע לה הצעה כיצד ניתן לפצות את השכבות מעוטות ההכנסה על ההתיקרות שחלה כתוצאה מהחלטת הממשלה על הפיחות והפחתת הסובסידיות. כזכור, החלטת הממשלה כללה מתן מקדמה מיידית של 25 ל"י לנפש למשפחות מרובות ילדים וכן לקשישים הזכאים להטבה סוציאלית. יחד עם זה ביקשה הממשלה לבדוק מה מידת ההתיקרות שתחול על שכבות שונות ומה הדרך לפצות שכבות אלה כדי שיוכלו לשמור על רמת הצריכה שלהם ערב הפיחות. הוועדה הורכבה מנציגי משרד האוצר ומשרד הסעד וישבו בה נציגי היועץ לראש הממשלה לרווחה חברתית, נציגי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, בנק ישראל, ההסתדרות והמוסד לביטוח לאומי. הוועדה ישבה כשלושה שבועות.

הבעיה שעמדה לפנינו היתה בשני מישורים: קודם כל להגדיר אותן אוכלוסיות שהגדרה הכללית של שכבות מעוטות הכנסה כוללת אותן, להגדיר את האפשרות לפצות את השכבות האלה באמצעים הידועים לנו, לבדוק מה ההתיקרות ומה הפגיעה באותן שכבות שרוצים לפצות אותן, לא רק ההתיקרות הממוצעת אלא התיקרות ספציפית לסל הצריכה של שכבות אלה. הוועדה, בראשית עבודתה, החליטה שתנסה לאמוד לא רק התיקרות של מוצרים שהתיקרו מיד - יש מוצרים שיש להם מחיר רשמי והחלטת הממשלה דיברה על שינוי מחירם, ישנם מוצרים שיש אפשרות לאמוד את ההתיקרות בהם תוך שבוע לאחר החלטת הממשלה, ויש מוצרים שמתיקרים לאחר עליית מחירם של תשומות שונות במיוחד אנרגיה ותשומות אחרות, שהתיקרו לאחר החלטת הממשלה. הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה החליטה, שעשרה ימים אחרי הפיחות היא תערוך סקר חלקי בשווקים, שיאמוד את ההתיקרות בפועל ועד כמה שאפשר לבודד את המרכיב של ההפחתה בסובסידיות והפיחות.

השלב השני בעבודת הוועדה היה לבדוק את הסלים הספציפיים שקיימים, כמובן לאור הנתונים של סקר הוצאות המשפחה ב-1968/69. במיוחד הטרדה אותנו השאלה של נתמכי סעד, של קבוצות קשישים הזכאים להטבה סוציאלית, של משפחות מרובות ילדים בעלות הכנסה נמוכה יחסית, ולא דווקא אותו סל ממוצע.

הוועדה הגיעה למסקנה, עם כל אי-הדיוקים שיכולים להיות בחישובים כאלה ושכתוצאה מכך הוחלט לעגל את המספרים למעלה, של 20% התיקרות הסל הממוצע ו-24% התיקרות הסלים הספציפיים למשפחות סעד וקשישים הזכאים להטבה סוציאלית.

דבר נוסף שהוסכם: לגבי קיצבאות למשפחות מרובות ילדים, לא נעלה אותם בשיעור ההתיקרות אלא ננסה לאמוד את סל הצריכה וניתן להם פירווי על מלוא סל הצריכה. זאת-אומרת, אם אנחנו רוצים לפצות משפחות כאלה, יש אפשרות לקחת את הקיצבאות שהמוסד לביטוח לאומי משלם להם כיום ולהעלות אותם בעשרים וכמה אחוזים. חשבנו שבגלל גודל ההתיקרות הפעם לא נלך בדרך השיגרתית שהשתמשו בה בעבר וננסה להגיע להתיקרות בסל הצריכה בלירות ולתת פירווי מלא. ברור שזה סכום יותר גבוה מאותו שיעור שהיה מתקבל אם היינו מכפילים את ההתיקרות בקיצבה עצמה.

אשר לאוכלוסיות שאותן מצאנו לנכון שחייבים לפצות ויש אפשרות לפצותם. הוועדה הגיעה למסקנה שבניגוד למה שהיה קיים בעבר, בגלל גובה ההתיקרות, יש לפצות את כלל הקשישים במידה

זה פיצוי מוחלט או על-חשבון?

ה. זיידל:

זה פיצוי מידי לגבי הקיצבאות.

ע. סיון:

אקדים ואומר שהוועדה, כאחת ההנחיות שהעמידה לפניה, היתה למנוע פיצוי כפול, ללכת לשיטה יעילה שלא נותנת פיצוי כפול אלא פיצוי אמיתי. השיטות הן בדרך-כלל לתת את הסכום הזה כמקדמה על-חשבון תוספת יוקר, מכיוון שהפעם יש שאלה - אני לא רוצה להכנס לעצם השאלה - באיזו מידה תחול הפעם תוספת היוקר, במלואה או בחלקה. אין אנחנו קושרים את הדברים עם מה שיהיה בחודש ינואר. איננו נותנים את הפיצוי הנוכחי עד חודש ינואר 1975, שבו סוכם לשלם תוספת יוקר. אנחנו רוצים לבדוק את המשמעות שתהיה לתוספת יוקר, אם תהיה, בשנת 1975.

זה פיצוי ללא קשר עם תוספת היוקר.

ה. זיידל:

ע. סיון:
נכון. בינואר 1975 או בהקדמה, בדצמבר 1974 תשולם תוספת יוקר. לא קשרנו את הפיצוי עם תוספת יוקר זו, שלא בא לפצות על ההתייקרות שחלה עקב הפיחות והקטנת הסובסידיות. אנחנו לא קושרים את הדברים לא עם תוספת יוקר שתהיה בינואר 1975 ולא עם זו שאולי תהיה בדצמבר 1974, אשר באים לפצות על התייקרות שונה - זו שחלה בשנת 1974 והתייקרות ספציפית שהיתה בעקבות הפיחות. זו מקדמה על-חשבון מהלך שנת 1975/76, אם יוחלט לפצות בתוספות יוקר בעתיד.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:
כשיגיע הזמן נדון על כך. אל תערבב עכשיו שתי פרשיות. נתייחס היום לפיצוי בעקבות הפיחות. אנחנו דנים עכשיו על הפיצוי בעקבות הפיחות וצמצום שיעור הסובסידיות.

ע. סיון:
הסכום של - 25 ל"י היה מקדמה על-חשבון הפיצוי.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו:
תוספת היוקר זה דבר נפרד וטעף אחר, שנדון עליו.

ע. סיון:
נושא אחר שהוועדה סיכמה בו: לא ליצור מנגנונים מיוחדים, כפי שהכרנו בעבר מנסיונות שהיו נסיונות סרק והעיוותים ידועים לחברי הוועדה, של מענקים שיהיו השלמה להכנסות. ההיסטוריה הזאת התחילה בשנת 1962 עם מענק הלחם, שהיו לו גלגולים נוספים באפריל 1970, ב-1971 וב-1972. מכיוון שרצינו לפצות בדרכים יותר אוניברסליות, שיש בהן קשר הדוק להכנסות נמוכות - הדוגמה הטובה ביותר הם המענקים למשפחות מרובות ילדים, שאם כי הם ניתנים עבור הילדים ללא קשר עם ההכנסה ידוע שחלק גדול של המשפחות האלה מרוכז בעשירונים הנמוכים - חשבנו שזו דרך טובה לפצות בה את השכבות האלה. הוועדה המליצה שאותן קיצבאות תהיינה חייבות במס הכנסה כך שאם יש משפחה גדולה שיש לה הכנסה מחאימה, מנגנון המס יקוז את המענק שניתן.

מכאן אני מגיע לאוכלוסיות שאותן חשבנו שיש לפצות. אוכלוסיה ראשונה, כפי שהזכרתי, הם הקשישים מקבלי קיצבאות זיקנה ושאיירים, שיכבה זו כולה ולא רק אלה שזכאים להטבה סוציאלית. פיצוי שונה, יותר גבוה צריך לתת לקשישים שיש להם הטבה סוציאלית, שמביא בחשבון את כל ההטבות שהם מקבלים.

ואוכלוסיות נוספות: בעלי נכות כללית, נפגעי עבודה, בעלי הכנסה נמוכה, נשים אשר זכאיות לדמי מזונות - אותם יש לפצות באותה שיטה שלפיה אנחנו מפצים קשישים ושאיירים. הקיצבה שלנו היא אחידה לזיקנה ושאיירים.

מכאן עברנו לנושא של משפחות מרובות ילדים וחשבנו שיש לפצות את המשפחות האלה החל מהילד השלישי בסכום אשר יבטיח, כמו שאמרתי קודם, לא את אחוז ההתייקרות על הקיצבה שקיבלו קודם אלא סכום כספי שיבטיח את מלוא סל הצריכה המתאים לאותו ילד.

עכשיו אני עובר לנושא היותר מסובך - משפחות קטנות, קיצבת ילדי עובדים. הוועדה - נדמה לי שעל כך לא היו חילוקי דעות אם כי לא הגענו למסקנה כיצד ניתן לפצות אוכלוסיה זו - היתה בדעה שאין אפשרות להתייחס לקיצבת ילדי עובדים במנותק מהדיון הכולל של הכנסת אותה משפחה, כי ההקצבה לילד הראשון והשני היא מרכיב נמוך בסל הצריכה של אותה משפחה. נסינו להכנס לדיון כיצד ומה צריכה להיות ההשפעה על מערכת השכר, כיצד צריכים לפעול מנגנוני השכר על-מנת להבטיח שגם משפחות קטנות כאלה לא תיפגענה בעקבות ההתייקרות. היתה דעה שמנגנון חוספת היוקר המקובל במדינה, עם החיוב הגדול שקיים בו, אינו עונה בתקופה כזו לשאלה העומדת לפנינו אבל לאחר מספר לבטים חברי הוועדה לא ראו את עצמם מוסמכים לטפל בנושא זה ומחוץ לחוות דעת לא הנחנו המלצה בענין זה. גם לא הנחנו המלצה של הוועדה בנושא ילד ראשון ושני והחזרנו את הענין לממשלה ולהמדרות.

ה. שמעוני: מה עם הילד הראשון והילד השני במשפחות מרובות ילדים?

ע. סיון: הדרך הנכונה לפיצוי צריכה להתחיל מהבסיס. צריך לקבוע איך מפצים על ההכנסה הבסיסית ואיך מפצים על הגורמים הנוספים במשפחה. אם נדע כיצד מפצים זוג עם הכנסה נמוכה - נעבור מכך איך מפצים זוג כזה פלוס שניים, פלוס ארבעה וכו', אבל לא היינו חופשיים להסיק מסקנות ומכאן הקושי. ברור שמשפחה מרובת ילדים זכאית לפיצוי גם על הגרעין הקטן. כאמור, השארנו את הנושא של השכר עצמו והפיצוי לילד הראשון והשני. לשאלה כיצד להתייחס להכנסות הבסיסיות של המשפחה, אשר כוללות את השכר הנמוך וקיצבה עבור ילד ראשון ושני, בנושא זה עדיין אין המלצה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: טוב שנקיים את הדיון עכשיו, כאשר אין עדיין הצעה קונקרטית וסופית של הממשלה, כי חשוב שתישמע חוות הדעת של הוועדה לפני החלטה כדי שלא תהיה טענה שמביאים לנו דבר מוכן. אני חושב שהיום יש על מה לדון ומה לשמוע לקראת ההצעה שתובא לנו ביום ששי, לאחר שוועדת השרים לענייני כלכלה תגיע להמלצה.

יש כמה כללים שלפיהם מדדו את ההתייקרות ומודדים את הפיצוי לגבי האוכלוסיות השונות. קודם-כל - סל הצריכה. כל פעם שתחלן לדון בפיצוי התייקרות התבססו על סל צריכה משנת 1968/69, סל מיושן ובלתי רלוונטי לא לתקופה ולא לגודל המשפחה. גם לפני שנה וגם לפני שנתיים הערנו את ההערות האלה ואני מצטערת שעד היום אין ללשכה המרכזית לסטטיסטיקה נתונים חדשים. אשמח לשמוע שיש נתונים חדשים ולא נתבסס על נתונים מלפני חמש שנים. גם הסלים אינם יכולים להיות אחידים - סל אחד יש למשפחה שבה שני ילדים וסל שונה יש במשפחה מרובת ילדים. סל המזון אצל יחידה גדולה מהווה אחוז גבוה יותר מאשר במשפחה קטנה. עובדה זו צריכה להילקח בחשבון, ביחוד כשמדובר על מצרכים בסיסיים אשר מהווים את עיקר מזונה של משפחה גדולה, והם מהווים אחוז גבוה יותר בצריכתה מאשר במשפחה קטנה.

קיימנו שיחות מוקדמות בענין זה ולפני שבועיים אמר מנהל המוסד לביטוח לאומי, כי מתנהל סקר בשוק כדי לראות מה ההתייקרות בפועל, במה היא מסתכמת.

אנחנו צריכים גם לדעת מהי ההתייקרות הנלווית, הנגררת כתוצאה מהתייקרותו של המוצר הבסיסי לדוגמה: חלב התייקר, מהי ההתייקרות של מוצרי חלב; הקמת התייקר - מהי ההתייקרות של המוצרים הנלווים וכו', אשר מהווים הוצאה נכבדה בסל הצריכה של המשפחה.

אם נקבל פרטים על שאלות אלה - יהיה לנו מודד כשנגיע לדון בגובה הפיצוי שיינתן לשכבות השונות.

א. סיקרון:

ברשותכם, הערה מוקדמת גם לדברים שאמר
מר סיון בקשר לבעיית הפיצוי ובעיית
המחירים. הלשכה שלנו איננה עוסקת לא בפיצוי ולא בשאלה באיזון מידה
ההתייקרות תפוצה על-ידי מנגנון זה או אחר. תפקידנו בוועדה הצטמצם בבעיה
אחת: עליית המחירים הכללית והספציפית לשכבות שונות אבל לא נגענו בשאלה
איך ומתי צורת התשלומים המפצה את ענין המחירים.

אשר למחירים: בעקבות הפיחות חלים שינויים
שוטפים במחירים. השאלה היא האם ניתן להפריד בין מה שקרה בעקבות הפיחות
לבין המצב שהיה לפניו. ברור שרוב ההתייקרויות בחודשים נובמבר ודצמבר
קשורות בעקבות הפיחות. אנחנו מנסים להגיע לקביעה מה היתה עליית המחירים
בתקופה מסוימת, בלי לבדוק מי אשם בכך, אם זה מוצדק או לא-מוצדק. זה לא
מטריד אותנו ואנחנו לא מסוגלים לתת לזה תשובה. אנחנו מדברים על התייקרות
באופן כללי.

בדרך-כלל אנחנו מודדים את המחירים באופן
שוטף על-פני כל חודש בכל המוצרים, וב-15 בחודש מפרסמים את המדד הממוצע
של החודש שחלף. ב-15 בנובמבר ניתן המודד של חודש אוקטובר ובחודש דצמבר
ניתנה דמת מחירים לחודש שחלף. מכיון שחלה מהפכה ב-9 בנובמבר עשינו פעולות
אד-הוק, וב-18 בנובמבר יצאנו לשווקים ונדקנו מה מצב המחירים של כל המוצרים,
ללא הבחנה אם זה מוצר שמחירו הועלה או שזה מוצר שמחירו לא הועלה. נבדקו
לא רק מחיריהם של הלחם והקמח אלא גם מחירי העוגות והעוגיות. זה לא נעשה
כפי שאנחנו נוהגים לעשות בשיטת האיסוף הרגילה אלא בצורה מצומצמת יותר.
עשינו חשבון מה רמת המחירים בחודש נובמבר בהשוואה לחודש אוקטובר. החישובים
הראו שהמדד הממוצע, שכלל גם חשמל, היה גבוה ב-15% - 16% משהיה בחודש
אוקטובר אבל ידענו שיש פריטים שלא נכללו בו, כמו מחירי התחבורה והמים
שהועלו ב-1 בדצמבר. עשינו הערכה שאם נביא בחשבון גם פריטים אלה יתווספו
למדד 2% נוספים והוא יהיה גבוה בכ-18% לעומת לחודש אוקטובר.

ידוע שלהתייקרות יש מעגלים שונים. יש
העלייה המיידית ויש גל שני ויש גל שלישי. לדוגמה: אם אדם פונה לאינסטלטור,
יבקש האחרון מחיר גבוה יותר בעד שירותיו מפני שמחיר הלחם שהוא צורך יתייקר,
זה אמנם לא קשור בתשומות שלו אבל השירות שלו מתייקר מפני שהוא צריך לשלם
יותר בעד פריטים שונים. מחירי ההלבשה עדיין לא עלו במידה רבה, פרט לביטול
הנחות אבל אולי תהיה עליה בעתיד. לכן השאלה שצריך להביאה בחשבון היא
שחלות התייקרויות במעגלים שונים ואילו אנחנו יכולנו למדוד את ההתייקרויות
עד 18 בנובמבר בלבד פלוס תחבורה ומים. ב-15 בדצמבר ניתן מדד ממוצע לחודש
נובמבר ולאחר מועד נעשה אומדן נוסף, פנימי ולא רשמי, שיתן את מצב
המחירים בשווקים בשבוע הראשון של חודש דצמבר. כדי שנדע בצורה יותר
מעודכנת האם הגל השני התפשט, יהיה בידנו ב-15 בדצמבר אומדן נוסף אשר
יכלול את מחירי התחבורה, העתונים וצילום המצב בשווקים.

ה. שמעוני:

איך קבע הביטוח הלאומי שיתן עכשיו פיצוי
להתייקרות בגלים הבאים?

א. סיקרון:

אנחנו מנסים לצלם מצב מחירים קונקרטי
בשוק. את המצב בשוק כיום נקבל בשבוע הבא
ואז נוכל לעשות אומדן עד 15 בדצמבר דהיינו, יום ראשון בעוד שבועיים.

אנחנו לא יודעים מה יהיה בסוף דצמבר
או בהתחלת ינואר. מי שמפצה צריך לדאוג לכך. אני מדבר מבחינת מדידה.
במועד של 15 בדצמבר נדע מה מצב המחירים היום.

דבר נוסף שנסינו לעשות הוא לאמוד באוחו
תאריך של 18 בנובמבר, האם ישנה התייקרות דיפרנציאלית לקבוצות שונות
של אוכלוסייה. יש קבוצות שונות באוכלוסייה להן סלי צריכה שונים, האם יש
הבדל, בגלל הרכב הסל, במימדי ההתייקרות? לענין זה לקחנו כמה חתכים של
האוכלוסייה, לפי רמות הכנסה, כדי לראות אם יש פער. בדקנו את סלי הצריכה -
לא רק מזון אלא אני מדבר על צריכה כולל שירותים, נסיעה לחוץ-לארץ,
מכוניות וכו' - ונסינו לעמוד על ההבדלים בין השכבות השונות לפי רמות
הכנסה וגודל משפחתי. ההבדל שמצאנו היה, שבשכבות נמוכות הכנסה ההתייקרות
היתה גבוהה יותר, בערך 2% מהממוצע, ובשכבות הגבוהות נמוכה יותר.

נמצא כי בשכבות הנמוכות ההתייקרות היתה
כ-19% - 18% ולעומת זה בקרב השכבות האמידות - כ-13%. זה הפער בין
השכבות. אם בודקים את הפער רק לפי משפחות - ההבדלים קטנים יותר. הפער
בין הקיצונים הוא 4%, דהיינו בין השכבות האמידות לשכבות הנמוכות, כאשר
ברור שככל שיורדים בהכנסה ההתייקרות גדולה יותר כי המוצרים הבסיסיים
שהמשפחות החלשות צורכות התייקרו יותר.

אשר לעדכון הידיעות שלנו על הסל. יש
הרבה להסביר בענין זה ואולי כדאי שתקדישו ישיבה לענין המדד.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: אני מקבלת את ההצעה.

א. סיקרון:

מדד המחירים בנוי על אלמנט של צריכה
ומחירים. מדד המחירים נקבע על-ידי דיוק
של שני הדברים האלה. הדבר המרכזי הוא הדיוק שבו מודדים את המחירים בשוק,
אם אתה מקיף לא רשימה מצומצמת בלבד אלא את כל המוצרים. האלמנט המצומצם
ביותר הוא בעיית המשקלים, שבתקופה קיצונית כמו בתקופת פחות הוא מקסימום
4%, זאת אומרת שלמשקלים משמעות יותר קטנה ביחס לתוצאה הסופית. המשקל
שמייחסים לבעיה כשמשתמשים בסל שאיננו מייצג את הצריכה הנוכחית אלא הרכב
הצריכה הכמותית של שנת 1968/69 הוא מצומצם ביותר, אם כי זה לא אומר שלא
צריך לעדכן את הסל. בעולם הנוהג הוא שמעדכנים את הסל אחת לעשר שנים.
יש ארצות שעושות זאת כל שלוש - ארבע שנים. התכנית אצלנו היתה לעדכן
את הסל כל שלוש - ארבע שנים. בשנה הקודמת, לפני המלחמה, התכוונו להתחיל
בסקר כדי לעדכן את הסל שלנו, התחלנו בתכנון אלא שאחרי המלחמה חשבנו
שלא מתאים לעשות זאת בשנה יוצאת דופן. כיום יש תכנית לצאת לשדה בחודש
מאי 1975, כדי לערוך סקר. אנחנו מקווים לסיים את הסקר תוך שנה ובחודש
ינואר 1977 להוציא מדד מחירים שישתמש במשקלים החדשים.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: אז אתה מתקרב לעשר שנים.

א. סיקרון:

המדד הנוכחי התחיל לפעול בינואר 1970 על
בסיס שנת 1969. אם נעמוד בתכנית שלנו,
הכוונה היא שמחודש ינואר 1977 יהיה מדד על בסיס שנת 1976. יש בעיות
תקציביות, אני מקווה שנוכל לעמוד בהן, כי סקרים הם דברים יקרים. הכוונה
היא לערוך סקר שיתחיל בחודש מאי 1975, ימשך שנה ובעקבותיו נביא דברים
שבהם העדכון הוא חיוני - מה נוהגי הצריכה של משפחות שונות, ילדים ברמות
שונות של עוני, צפיפות, השכלה וכדומה בדמות הכנסה שונות. היתה לנו תכנית
סקר תוצאות המשפחה יהפך לסקר שוטף ולא חד-פעמי. יש לכך משמעות כספית
בעיקר. אינני יודע אם הגורמים יראו בזה דבר חיוני, שיש סקר שוטף, מיידי
המשתנה באופן שוטף. אבל היתה תכנית כזו שלא הגיעה להגשמה. היא הועלתה
שוב לאחרונה ונמצאת בבירור. נצטרך לקיים דיון באוצר אם ניתן לממן דבר
כזה כדי שהעדכון יהיה יותר שוטף. אנגליה עושה זאת ויש עוד 12 ארצות
החושבות על כך.

מסרתי משהו טלגרפי ביותר על מדד המחירים,
מתוך הנחה שהוועדה תקיים דיון מיוחד בנושא זה ואז ניכנס לפרטים.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

אני מבקשת שנשמע ממר רוטר מה היקף האוכלוסיות
השונות שצריכות לקבל פיצוי וכן פרטים
בקשר לעשירונים, מה החלוקה בין המפרנסים וכן לגבי השכירים - היכן
מרוכזת רובה של האוכלוסיה שאנחנו מדברים עליה.

ר. רוטר:

בשאלתה של היושבת-ראש כבר נכנסנו לשאלה
היותר מורכבת - את מי רוצים לפצות וכיצד.
אמסור אינפורמציה על מספר המשפחות אשר נופלות בקטגוריות השונות, בלי
להתייחס לשאלה אם יפוצו, באיזה שיעורים יפוצו ומתי יפוצו.

קבוצה אחת. שהזכרה - משפחות מרובות ילדים.
באופן פורמאלי, לפי החוק אנחנו מתחילים למנות אותן מהילד השלישי, אם
כי שיעורי הקיצבה אינם אחידים לכל אחד מן הילדים, מסיבות שלא אכנס
לתוכן.

במדינה יש כ-850 אלף ילדים הגדלים במשפחות שיש בהן לפחות שלושה ילדים עד גיל 18. זו קבוצה אחת שבה דובר ולגביה יש מחשבה על פיצוי ניכר ומלא. קבוצה אחרת היא הקבוצה, שאנחנו לא מטפלים בה אבל כדאי להזכירה, של נתמכי סעד הזכאים לתמיכה. המספר האחרון שאני ראיתי לגבי קבוצה זו היה 25 אלף. גב' נירה שמאי מספרת שמספר זה גדל עד ל-26 - 27 אלף משפחות. משרד הסעד נוהג להציג את המספרים לפי שתי הגדרות: כמה קבלו בכל חודש, וכמה משפחות קבלו במחזור שנתי. אם נדבר על מחזור שנתי - המספר הוא 30 אלף ואם מדברים על קיצבה חודשית - המספר הוא 25 - 26 אלף. לפי זכרוני, האוכלוסיה הזאת של 25 - 26 אלף משפחות מונה כ-100 אלף נפש. חלק ניכר הם מבוגרים, יש אחוז ניכר של בודדים, משפחות שכורות ונכים.

ע. סיון: 8000 מתוך 25 אלף הם בודדים, דהיינו משפחות של נפש אחת.

ר. רוטר: ההגדרה של משפחה לצרכי תמיכה היא לא תמיד ההגדרה המקובלת לצרכים אחרים.

במספרים אלה יש גם משפחות מרובות ילדים. לפי זכרוני 5000 משפחות שבהן שש או יותר נפשות ויש להניח שבדרך-כלל יש שם ארבעה ילדים או יותר, אם כי לא בהכרח תמיד ילדים, אבל צריך להניח כך. חלק גדול מקבוצה זו מקבלים את תמיכות הסעד שלהם עקב היות ראש המשפחה נכה, חולה כרוני, עיוור וכו' - נכים ומוגבלים שאינם ניתנים להשמה. אלה אנשים שאין להם כושר עבודה מלא ואינם ניתנים לסידור עבודה. רובם לא עובדים או עובדים בצורה מוגבלת וזכאים להשלמה של משרד הסעד. אחרת היא הקבוצה של הקשישים והשאיירים, זקנים ואלמנות ונכים המקבלים קיצבות באמצעות המוסד לביטוח לאומי. אנחנו משלמים היום ל-250 אלף קשישים, זה כולל 50 אלף שאירים שהן אלמנות קשישות, יש אלמנות קשישות שמקבלות קיצבות שאירים. יש 250 אלף קשישים ועוד כ-10/100 יחידות - אלמנות יותר צעירות - חלק ניכר עם ילדים. 8000 הן אלמנות שיש להן לפחות ילד אחד. יש מקרים שרק הילדים זכאים לקיצבה. בתוך הקבוצה הזאת של קשישים וצעירים לא הבחנתי בין אלה שמקבלים את הקיצבה כזכאים או לא. מחצית מהמשתתפים לקבוצה זו מקבלים הטבה סוציאלית, שלאחרונה הגיעה לשיעורים גבוהים. לפני הפיחות זוג קיבל - 580 ל"י, לזה נוספה מקדמה של - 50 ל"י לזוג, ועכשיו יבוא הפיצוי שעוד נדבר עליו ביום ששי, שיוסיף על סכום זה של - 630 ל"י סכום לא קטן. גם תוספת היוקר תגדיל את הסכום.

ה. זיידל: כמה מקבלים רק ביטוח לאומי ומהי ההטבה הסוציאלית?

ר. רוטר: בודד קיבל ביולי - 236 ל"י והטבה סוציאלית - 175 ל"י. זוג מקבל - 355 ל"י והטבה סוציאלית - 274 ל"י. שלוש נפשות מקבלות - 450 ל"י והטבה סוציאלית - 358 ל"י. ארבע נפשות - 544 ל"י והטבה סוציאלית - 444 ל"י. חמש נפשות - 631 ל"י והטבה סוציאלית - 504 ל"י. זאת אומרת שאלמנה עם ארבעה ילדים מקבלת - 1135 ל"י מהמוסד לביטוח לאומי.

אציין שאלמנה שיש לה שלושה ילדים ויותר זכאית גם לקיצבה הניתנת למשפחה מרובת ילדים. אם ניקח לדוגמה אלמנה שלה ארבעה ילדים - היא מקבלת מעל ל-1200 ל"י. אלמנה שלה ארבעה ילדים, המקבלת קיצבת יוצא צבא וקיצבה למשפחות מרובות ילדים קבלה בחודש אוקטובר - 1,243 ל"י מכל המקורות. עם המקדמה שניתן על-חשבון הפיצוי, עוד - 25 ל"י לנפש, שהם - 100 ל"י, היא תקבל סכום נטו של - 1343 ל"י.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: אם אלמנה עובדת היא מפסידה את ההטבה הסוציאלית.

ר. רוטר: זה תלוי ברמת ההכנסה שלה.

מ. נסים: מה האחוז של מקבלי הטבה סוציאלית בין הקשישים?

ר. רוטר:

זה שונה מקבוצה לקבוצה. בין העולים האחרון יותר גבוה. העולים החדשים בגילים גבוהים כמעט כולם מקבלים הטבה סוציאלית. לזה מצטרפת קבוצה של נכים, שביניהם יש נכי תאונות עבודה שאם הם בגיל זיקנה הפעלנו עליהם לאחרונה הסכם מת"ס ואם מקורות ההכנסה שלהם אינם מספיקים הם זכאים לקבל הטבה סוציאלית. אותו דין לגבי חלופיים של קורבנות תאונות עבודה. גם אלה, אם הקיצבות שלהם מהמוסד לביטוח לאומי והקיצבות הנוספות מזכות אותם להטבה סוציאלית - הם מקבלים אותה. כאמור, זה הסדר שנעשה לאחרונה וצריך להוסיף אותם למספר שנתתי. מדובר במאות אחדות שיהיו זכאים להטבה סוציאלית משלימה.

קבוצה אחרת ההולכת וגדלה היא הקבוצה של הנכים הנכללים במסגרת חוק הנכות הכללי, שהתחיל לפעול ב-1 באפריל 1974 ונכנס לפעולה בשלבים. כרגע קולטים את הנכים שנפגעו אחרי אפריל 1970. עד היום קלטנו קרוב ל-4000 תביעות, חלקן עדיין מתבררות בתחנות השונות. משלמים כבר ל-1000 נכים, השאר - חלקם נדחו ויש אשר נמצאים בבדיקות בוועדה רפואית. הקצב הנוכחי הוא 300 - 400 תביעות לחודש, שנקלטים. 300 - 400 שנכנסים לתהליך של בירור הזכות. זו אוכלוסיה שגדלה ומ-1 באפריל 1975 נתחיל בקליטת הנכים הקודמים, שחלק מהם כלולים במסגרת של נתמכי סעד.

יש 400 אלף עובדים שכירים המקבלים קיצבת ילדי עובדים מן המעסיק. קיצבות אלה דינן כדין שכר לכל דבר, דואים אותן כחלק מן השכר לצרכי מס הכנסה ופיצויים. עד ערב הפיחות הקצבה הייתה 50 ל"י לכל אחד מן הילדים. מי שיש לו ילד אחד קיבל - 50 ל"י, ומי שיש לו שני ילדים קיבל - 100 ל"י. סכום זה חייב במסים השונים להוציא ביטוח לאומי. סכום זה יוגדל ב-15 ל"י כמקדמה לכל אחד משני הילדים. יש לזכור, שבעוד שמשפחות מרובות ילדים מצטופפות בעשירונים הנמוכים, לגבי משפחות שבהן ילד אחד או שניים המצב הוא הפוך. באופן מעשי, משפחה קטנה, הסיכוי שלה ליפול בעשירון הנמוך הוא קטן. בעיית הפיצוי של הקבוצה הזאת מורכבת. ל-400 אלף מפרנסים אלה, שהם ראשי משפחה שבה ילד אחד לפחות, יש כ-600 אלף ילדים ראשונים ושניים הזכאים לקיצבת ילדי עובדים.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

רצוי שנקבל מספרים בקשה לשכירים - לכמה יש ילד אחד או שנים ולכמה יש יותר ילדים.

ר. רוטר:

יש 400 אלף מפרנסים שכירים שלהם לפחות ילד אחד, לאלה יש כ-600 אלף ילדים המזכים אותם.

לקיצבה עבור ילד אחד או שניים.

ל. דיציאן:

מה מספר משפחות המפרנסים שיש להם רק ילד אחד או שניים?

ר. רוטר:

בענין זה ניתן מספרים בישיבה ביום ששי.

מתוך 400 אלף השכירים שיש להם לפחות ילד אחד יש 150 אלף משפחות שכירים שיש להם שלושה ילדים או יותר. לפיכך נמצא שיש כ-250 אלף משפחות שכירים שיש להם רק ילד אחד או שניים. במסגרת ה-150 אלף משפחות שהן מרובות ילדים של שכירים יש כ-300 אלף ילדים ראשונים, 600 אלף ילדים הזכאים לקיצבה לילד ראשון ושני, ו-300 אלף משפחות שיש להן ילד אחד או שניים, לא של שכירים, ולהם יש היום תכנית המבטיחה השלמת הכנסה. מדובר כאן בעצמאים ובאלה הנמצאים על הסף בין מקרי סעד ועצמאים.

ח. שמעוני:

לאחר שיש לנו פחות או יותר תמונה לגבי משפחות מרובות ילדים ומשפחות קטנות, בתוך זה משפחות של שכירים, האם לגבי הפיצוי לסל הצריכה יש שינוי לגבי המשפחות האלה והמשפחות הקטנות? האם הפיצוי שינתן לילדי עובדים הוא אחיד למשפחות גדולות ולמשפחות קטנות?

ר. רוטר:

זו אחת השאלות הפתוחות והקשות ביותר שמתלבטים בהן. אם אתה רוצה לתת פיצוי מלא למשפחה מרובת ילדים, זה לא דרך הקיצבה של הילד הראשון והשני, כי לא רוצים לתת פיצוי למשפחות הקטנות, לפיכך צריך להגדיל את הקיצבה לילד השלישי. את השיעור הזה צריך לקבוע לאחר שיודעים מה יקרה לשכר ומה יקרה לקיצבה של שני הילדים הראשונים.

י.ז. אמיר:

זה גורם לפגיעה במשפחות מרובות ילדים של שכירים, כי בעד שני הראשונים מקבלים

מאת המעסיק.

ר. רוטר:

נדמה לי שהעניין פועל בכיוון הפוך. משפחה מרובת ילדים, בין אם היא שכירה, עצמאית או נתמכת סעד, אם הקיצבות למשפחות מרובות ילדים יוגדלו במלוא הפיצוי ובצורה משמעותית, את זה יקבלו גם העובדים השכירים בין אם יש להם שכר נמוך, בינוני או גבוה. נתמך סעד יקבל את הפיצוי גם עבור זוג המבוגרים, גם עבור הילדים הבכירים, באמצעות הסעד. קורה שמשפחות בעלי שכר נמוך במשפחות קטנות, שאינם זכאים לתמיכה של מרובות ילדים ונתמכי סעד יזכו רק בתוספת יוקר. הם עלולים למצוא את עצמם באופן יחסי במערכת במצב פחות טוב.

תוספת היוקר שמדברים בה תהיה 30% על שכר היסוד. מי שיש לו שכר מינימום של 700 ל"י יקבל 30% על שכר היסוד שלו.

י.ז. אמיר:

זה לא רק שכר יסוד אלא שכר יסוד, תוספת ותק ותוספת משפחה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: זה חלק משכר היסוד.

י.ז. אמיר:

אצל הפקידים, ברשויות המקומיות וההסתדרות תוספת הוותק היא גדולה פי ארבע מתוספת הוותק לפועלי הייצור ונמצא שהם מקבלים תוספת יוקר גדולה יותר.

ר. רוטר:

אני מקבל את התיקון הזה. ניסח לדוגמה את המקרה הקיצוני של מי שאין לו תוספת ותק גדולה. תוספת המשפחה מהווה סכום מגוון של -10 ל"י. נדבר על ראש משפחה המשתכר -1000 ל"י שכר כולל, שהשכר היסוד בתוך זה, כולל את המרכיבים הנחשבים לצרכי תוספת יוקר, הוא -500 ל"י - על זה הוא יקבל 30%, שהם -150 ל"י. נניח שיש לו שני ילדים - הוא יקבל -150 ל"י פלוס מה שיתווסף באמצעות התמיכה לשני ילדים. מקבל תמיכה סעד ששעור התמיכה שלו היה -711 ל"י - משפחה בת ארבע נפשות דהיינו, הורים ושני ילדים, אם נוסיף על סכום זה של -711 ל"י שעור של 20% - -145 ל"י, פירוש הדבר תוספת כמו תוספת היוקר למי שמשכר, ואם נוסיף לזה את תוספת היוקר, שהם עוד -100 ל"י, נמצא שמשפחה של נתמך סעד תקבל פיצוי של -250 ל"י. זו הפרובלמטיקה. מערכת התמיכות, אם נותנים עליה פיצוי מלא, הולכת ונכנסת לתוך סולם השכר די עמוק וזו אחת הבעיות והפרובלמטיקות וקשה לחפש דרך שלגבי משפחות קטנות תמנע את המצב הזה שתמיכות הסעד מצד אחד יגדלו בפיצוי מלא ולא יגדילו מצד שני את המשכורות בדרגות הנמוכות של השכר. ביולי השנה הגענו למצב שנתמך סעד הגיע לרמה של עובד בשכר מינימום. עלול לקרות שמערכות התמיכה, ההכנסות המובטחות לנתמכים הולכים ועולים, אם יתנו להם פיצוי מלא, מעל שכר המינימום, ואז יופר האיזון בין מי שעובד ומפרנס את משפחות לעומת אדם שאיננו יכול או איננו רוצה לעבוד. זו פרובלמטיקה קשה מאד.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:

אנחנו עוברים לדיון. אני מקווה שבישיבתנו ביום ששי נקבל נתונים.

י. חביב:

הנציגים השונים שדברו היום רמזו על הקווים הכלליים של הפיצוי והצביעו על החלטות עקרוניות

חשובות.

כאמור, שמענו עקרונות שבעקבותיהן

נשאלת השאלה האם ההחלטות העקרוניות הן הטובות ביותר או אם הן עדיפות על החלטות אלטרנטיביות. צריך לזכור שבסופו של דבר האפקט המשמעותי של החלטה עקרונית הוא כשההחלטה תתורגם לפרטים. אני חושב שאנחנו צריכים לדון במסגרת של המטרות הכלליות של המדיניות הכלכלית החדשה. ניתן כאן להצביע על מטרה ברורה: רצינו להביא לשיפור במאזן התשלומים, להאט את קצב ההידרדרות של הרזרבות. כדי להשיג זאת הוחלט שיש לצמצם את הנידול ברמת החיים. בניגוד למה שהיה בעבר כאשר היה מדובר לדוגמה, על כך שההכנסות הריאליות יעלו ב-3% במקום ב-6%, כיום מדובר על ירידה מהרמה הקיימת היום לזו שהייתה קיימת בשנת 1972, דהיינו ב-4% - 5%. יחד עם זאת קיימת מטרה נוספת: לחלק את הנטל הזה בצורה צודקת. מטרה זו ניתן לפרק לשתי מרכיבים נוספים: מניעת ירידת רמת חיהן של שכבות מעוטות הכנסה. כאן צריך לשאול על איזו רמת הכנסה מדובר ועל איזה אחוז מן האוכלוסיה. נקודה שניה: גם בקרב אלה שישאו בירידה ברמת החיים צריך לדאוג לחלוקה צודקת, זאת אומרת שאחוז הירידה ילך ויעלה ככל שרמת ההכנסה גבוהה יותר. נגיע לדוגמה, שהחלק התחתון של האוכלוסיה, 20%, לא ישאו בכלל בנטל נמצא שאצלט רמת-החיים לא תרד או תרד נאפט, כיצד יתחלק הנטל על ה-80% הנותרים. איזה נטל יוטל על החלק העליון, שהם נניח מהווים 20%. לפי חישובים שעשיתי - כ-7%, 3% יוטלו על השכבה הבינונית. זו ירידה ריאלית בצריכה. כאן יש לציין את העובדה שבמיוחד בשכבה שבה רמת ההכנסה הגבוהה יש אפשרות של שיעורי חסכון ניכרים. כדי להשיג 7% של צריכה צריך להוריד את ההכנסות הרבה יותר, אם כי יתכן שאז יחסכו פחות וימשיכו לקיים אותה רמת צריכה שהיו רגילים לה. יש גם רווחי הון שמתרכזים בשכבות הגבוהות וצריך לזכור זאת. לכן צריכה להיות ירידה נומינלית באחוז גבוה בשכבות בעלות ההכנסה הגבוהה.

מהי לדעתך רמת הכנסה גבוהה?

מ. נסים:

היום ההכנסה הממוצעת לשביר היא

י. חביב:

1,400 ל"י ברוטו. מכיוון שהרוב עובדים יותר ממשרה אחת, ואני מדבר על הכנסות ללא הטבות, ויש משפחות ששני בני הזוג עובדים, יתכן שהגענו לסכום של 2,500 ל"י נטו למשפחה ממוצעת, או ליתר דיוק, בין 2,000 ל-2,500 ל"י למשפחה בממוצע.

אם אני מבין נכון, לדעתך הכנסה גבוהה היא מי שיש לו הכנסה נטו מעל ל-2,000

מ. נסים:

2,500 ל"י נטו. הרמה הממוצעת היא עד ל-2,000 - 2,500 ל"י.

יש משפחות ברובות ילדים, שהילדים עובדים ושמ, לפי המספר הזה, יש הכנסה גבוהה, אבל ההכנסה לנפש היא נמוכה. צריכה לכן להיות חלוקה לנפש כי אחרת יש עיוות כאשר מדובר על הכנסה של 2,000 ל"י. טכום כזה במשפחה בה שבעה ילדים איננו בבחינת הכנסה גבוהה. צריך לדבר על הכנסה לנפש.

ח. שמעוני:

15% מהמשפחות עם שלושה ילדים ויותר נמצאים בארבעת העשירונים הגבוהים ו-85% -

ר. רוטר:

בעשירונים הנמוכים.

ההערה של חבר-הכנסת שמעוני איננה רלוונטית לנקודה שאני עומד עליה.

י. חביב:

אם לא נוכל להוריד את רמת החיים בקרב ה-40% העליונים, בגלל עיוותים במערכת המסים, הנטל על השכבה הבינונית יהיה גדול מאד, אולי פי שניים. זו הבעיה הקשה של החלוקה הצודקת של הנטל. נקודה נוספת: ככל שפיעשו מאמצים שלא לפגוע בשכבה הנמוכה ברור שכך יהיה צורך להעביר ולהטיל נטל רב יותר על השכבות האחרות. ועוד: בתקופה בה השכר הריאלי גדל הרי תיקון תמיכות בהתאם לשער במשק אין בו כדי לצמצם פערים אלא הוא מונע הרחבת פערים. אם שכון של השכבות העליונות ירד ואם תישמר או תועלה רמת החיים של השכבות הנמוכות - זה יהיה בבחינת הקטנת וצמצום הפער.

צריך להביא בחשבון גם רכישה ומוצרים
ברי קיימא.

ח. שמעוני:

י. חביב:
אם היינו רוצים לממש עד הסוף את השמירה
על הפער - היינו צריכים לקחת בחשבון מה
קורה לרכוש רווחי הון והכנסות. חובה לציין שלא רק במדידה שלנו של
ההכנסה הממוצעת לא לוקחים בחשבון רווחי הון.

א. סיקרון:
זו לא רק בעיה של מדידה אלא שאלה אם קיים
מנגנון של מיסוי.

י. חביב:
בהצמדת הגימלאות לשכר ממוצע של השכר לא
לוקחים בחשבון את הגידול בהטבות למיניהן.
בתקופה שבה הגידול בהכנסה הוא בהטבות הרי המדד הזה מפגר אחרי הגידול
ברמת-החיים. אני סבור שהלשכה המרכזית לסטטיסטיקה והמוסד לביטוח לאומי
צריכים לעשות נסיון למדוד את הגידול בהטבות.

היו"ר ש. ארבל-אלמזלינו:
האם אתה מביא בחשבון הנחות ופטורים לשכבות
החלשות, שאינם ניתנים לשכבות האחרות?

י. חביב:
במדידה הקיימת זה לא נכלל. אם הטבות אלה
עולות בקצב מהיר יותר משעולה השכר, יש

בכך כדי לתת פיצוי חלקי.

צריך לזכור שאנחנו מקבלים תמונה חלקית
בלבד כשמדברים על החלטות. צריך לנסות לשפר את המדידה ולשמור על מרווח
בטחון.

בתקופה זו שמירה על רמת-החיים של האוכלוסיה
החלשה פירושה צמצום פערים, ויש שאלה אם באוכלוסיה יש נכונות לקבל זאת.

נעבור לשאלה הספציפית: איך נמנע ירידה
ברמת-החיים של שכבות החלשות. נדמה לי שיש שלוש דרכים שבהן ניבחנו: אם
חיווצר אבטלה, האבטלה פוגעת במיוחד בקרב השכבות החלשות והגמורות. אפילו
אם תהיה אבטלה חלקית, היכולת של האנשים בשכבות אלה לעבור ממפעל למפעל
היא מצומצמת והם עלולים להיפגע יותר אם כי יש הסדרי ביטוח אבטלה. נקודה
שניה: עלינו לזכור שרמת-החיים של בעלי ההכנסה הנמוכה מורכבת לא רק משכר
אלא הם מקבלים הנחות והטבות בעין כגון: שכר-לימוד מודרג, אפשרויות לימוד
באוניברסיטה, מענק לתלמיד לכיסוי הוצאות שוטפות שלו ללימודים וכו'. על
רקע זה צריך לזכור שאם יש עליה ב-20% - הדרך היחידה לשמור על רמת-החיים
של מי שיש לו מספר מקורות מחיה היא שמירה על כל אחד מהם, כדי שהערך
הריאלי שלהם יישמר.

נקודה שלישית: מה ההשלכות שיש לצמצום
השירותים על רמת-החיים של משפחות חלשות? שכר-לימוד מודרג, המהווה תוספת
של ההכנסה הכספית הקשורה בפעולות מיוחדות של חינוך והמהווה תמריץ לכוון
את הילד, וכן שירותים שונים כגון תקציב לטעוני טיפוח, שירותים למניעת
עבריינות, הכשרה מקצועית של מבוגרים - זוהי מערכת שירותים שאיננה מיועדת
לשמור על רמת-חיים של העני אלא כוונה לעשות לכך שהוא יצא בעתיד מהמסגרת
הזאת. לפיכך אינני יודע מה חשוב יותר - לשמור על רמת-החיים או לשמור על
השירותים.

אשר למדיניות הפיצוי אשר הוצגה כאן היום.
נדמה לי שהוצג כאן עיקרון חשוב, שצריך להפריד בין החלטות הפיצוי על
התהליך האינפלציוני שהיה עד למדיניות הכלכלית, שיבוא לביטוי בינואר, ובין
ההחלטות המיוחדות הקשורות להשפעות הישירות של הפיחות וצמצום הסובסידיה.
היום מדובר על רצון לעשות משהו חורג ממה שהיה נעשה על-ידי המנגנון הקיים
של תוספת יוקר. מתנהלים דיונים על היקף הפיצוי ולמי הוא יינתן, כשבחודש
ינואר ינסו לפצות את הכל ובחודש יולי - רק חלק מן האוכלוסיה. יש גם
שוני בעייתי - לא רוצים להמתין עד חודש יולי אלא מדובר על פיצוי מוגדל
כבר כיום לחלק מן האוכלוסיה. ונקודה נוספת: רוצים לקחת בחשבון את
החישובים הדיפרנציאליים לפי רמות הכנסת. על החלטה זו אין לחלוק והיא
צריכה להיות מבורכת אלא שהיכולת שלנו לעשות זאת היא מוגבלת.

לקראת הסקר לגבי טל המזונות החדש יפעלו גורמים שונים וחשובים ועל כך צריכה הוועדה לשמוע, לתח את דעתה ולעזור ללשכה המרכזית לסטטיסטיקה לעשות יותר. יש בהחלט מקום להתערב ולהבטיח שיהיה ביצוע יותר נאמן לחישובים לפי רמות ההכנסה. בפעם האחרונה הרגשתי שהפיצוי איננו אפקטיבי ומתחתי ביקורת. היום אני מהרהר פעמיים, גם מפני שהיו הישגים חשובים בהרחבת התמיכות, במיוחד לקשישים, שהיום מקבלים יותר מקו העוני. גם בקשר למינימום המובטח לבעלי שכר נמוך חלה התקומות אבל היא צדיין מתחת לקו העוני. משפחה בת ארבעה ילדים קבלה לפני המדיניות הכלכלית 1,050 ל"י, אם השכר היה שכר מינימום, פירוש הדבר 90% של קו העוני. משפחה בה ששה ילדים - 93% מקו העוני, למי שהשכר שכר מינימום ועבד באופן מלא, בהנחה שהוא מפרנס יחידים. לעומת זאת, בחודש אפריל 1973, אחרי הרפורמה בקיצבאות, הגענו ל-75%. פירוש הדבר שמהודש אפריל 1973 היתה התקדמות נוספת.

יחסית אנהנו עושים בשביל הזקנים יותר מאשר בשביל עובדים שכירים עם ילדים, מבחינת המינימום המובטח להם. נשאלת השאלה: אם רוצים להקפיא רמת חיים או סטנדרטים, האם אלה הסטנדרטים שצריך להקפיא אותם או שצריך לעשות ליתר איזון.

למעשה כל הזמן יש דינמיקה ושינויים מפני שהחלטות נקבעות בנפרד ולא במערכת כללית. אם הולכים להקפיא, צריך לבדוק אם ההקפאה היא בנקודה נכונה והגיונית.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: מה אתה היית אומר בנקודה זו?

י. חביב: זה עניין של ערבים.

במה שנוגע לעיתוי כבר אמרתי שאנחנו עושים משהו מיוחד מעבר למה שעשינו בעבר. אם נפעיל את המנגנון הרגיל של תוספת היוקר, כי אז תהיה ירידה ריאלית כל הזמן, כי רמת התמיכה זה ממוצע של מה שאנחנו מבטיחים בכל חודש כשזה הולך וקטן בין נקודות הפיצוי וחוזר לרמה קודמת. היקף הירידה הזאת הוא פונקציה של היקף האינפלציה ולכן החשיבות לעשות תיקונים לעתים יותר קרובות.

עוד משהו: נניח שבין שתי תקופות המחירים יעלו ב-20%, יש הבדל אם זה בחודש הראשון של התקופה ואחר-כך העליה היא אפס או שהעליה היא אפס עד לחודש האחרון, ואז היא מגיעה ל-20%. למשפחות נתמכות קשה יותר אם ההתייפרות היא בהתחלה, כי אז עליהם לספוג אותה במשך כל התקופה. זו התצדקה לפיצוי שאנחנו נוחנים עכשיו, כי עכשיו יש ריכוז של התייפרות בהתחלת התקופה. השאלה באיזו מידה צריך להקדים את הפיצוי. אינני בטוח שצריך להקדים אותו לגמרי. שאלה היא אם צריך לתת את מלוא הפיצוי עכשיו או חלקו עכשיו וחלקו יותר מאוחר. למשפחות מרובות ילדים הוחלט לתת פיצוי באמצעות הקיצבאות, וזה צריך לכסות על העובדה ששכרם לא יעלה בינתיים. ניקח לדוגמה משפחה לה הכנסה של 700 ל"י נטו, המקבלת קיצבה ובה ששה ילדים. הקיצבאות כחלק מן ההכנסה הן 50%. זאת אומרת שאם רוצים לתת לה 24% פיצוי - צריך להעלות את הקיצבה ב-50%. למשפחות בהן ארבעה ילדים, שמרכיב הקיצבאות הוא 30%, אם רוצים לתת 24% פיצוי - צריך להעלות את הקיצבאות ב-72%. כאן מתעוררת השאלה של הזמניות: אם הכוונה היא שמשולם תוספת יוקר - לפי זה הקיצבאות יגדלו או יקטנו. העובדה שאנחנו עושים היום הסדרים מחייבת תיקונים בעתיד, וזה מחייב אותנו לחשוב מה יהיה בחודש יולי. זה מעלה את הבעיות הנובעות מכך שוועדה אחת מוסמכת לדון רק על קיצבאות וועדה אחרת - רק על השכר, בשעה שיש יחס גומלין בין הדברים.

אינני בטוח שלא צריך להקדים את תוספת היוקר. נאמר שלא רק יעלו את התמיכות אלא יחייבו אותן במס, השאלה איך יעשו זאת.

ע. סיון: יש שיטה בעניין זה.

י. חביב: אתם צריכים לשמוע כיצד זה ייעשה.

הייתי מברך אילו היו דואגים לכך שתהיה יתר גמישות, שבהתאם לתקופה יכולים לחייב את הגידול במס ופעם לא לחייב -